

A 10. Budapesti Bach-Hét a Deák téren

1999. június 4–13. között immár 10. alkalommal került megrendezésre a Deák téri evangélikus templomban a Budapesti Bach-Hét, a *Pesti Evangélikus Egyház Deák téri egyházközsége*, a *Magyar Bach Társaság*, valamint *Kamp Salamon* művészeti vezető erőfeszítéseinek köszönhetően.

A Deák téri Bach-előadások hagyománya a '40-es évek végéig nyúlik vissza. *Zalánfy Aladár* orgonaművész (1887–1959) és *Weltler Jenő* karnagy (1909–1992) munkálkodása nyomán ekkor vált rendszeressé a templom falai között a XVI–XVIII. századi evangélikus istentiszteleti zene, s benne Johann Sebastian Bach legjelentősebb vokális műveinek megszólaltatása. Az 1904-ben alapított Lutheránia Énekkar mint Budapest központi evangélikus gyülekezetének kórusa szerencsés adottságokkal fölvértezve e vészterhes időkben tudott rátalálni hivatására —egyben Lichtenberg Emil Budapesti Ének- és Zeneegyesülete célkitűzésének továbbvitelére—: a nagy Bach-művek színvonalas hazai bemutatására. A Deák téri egyházközség napjainkban is hűséges sáfárként gyarapítja a nem akármilyen rangú örökséget. 1992-ben, mondhatni, kebelében alakult meg a *Magyar Bach Társaság*, 1991-ben pedig a Lutheránia Énekkar lehetett házigazdája — az 1987 óta élén álló *Kamp Salamon* karnaggal együtt— *Helmuth Rilling* 2. Budapesti Bach-Akadémiájának.

A jubileumi Bach-Hét műsorfüzete, amely tartalmazza az elmúlt kilenc alkalommal közreműködő művészek névsorát és az elhangzott Bach-művek listáját, elárulja, hogy a rendezvénysorozat már évek óta a Bach-interpretáció kiemelkedő egyéniségeinek biztosít pódiumot, és arra összpontosít, hogy a Bach-hetek folyamában a nagy Johann Sebastian lehetőleg valamennyi fennmaradt alkotása felhangozzék. Az életmű rendkívüli gazdagságát érzékeltette ezen az idei, rendhagyóan tíznaposra bővült Bach-Héten is, ahogyan szonáta-, zenekari és hegedűszólóest, motetta-, oratórium- és orgonahangversenyek váltották egymást. A rendezők törekvése ugyanakkor —a Lutheránia jelenkori működésével összhangban— arra irányul, hogy Bach istentiszteleti zenéjét eredeti, a Biblia igéjén alapuló környezetébe helyezze vissza, sőt a világi zenehallgatásban is a művészi alkotás teremtő forrása felé fordítsa a figyelmet. Ennek jegyében valamennyi hangverseny szünetébe a templomi zenés áhitatoknál megszokott igehirdetések ékelődtek, ezúttal —*Zászkaliczky Péter* igazgató-lelkész gondolatai által— a keresztény hitvallás részeire és formáira világítva rá. A belépődíj nélkül látogatható, mindannyiszor számottevő közönség előtt zajló koncertek tehát a körültekintő rendezés, a színvonalas előadói teljesítmények és nem utolsósorban maguknak a remekműveknek jóvoltából többféle értelemben is missziót vittek végbe.

A 10. Bach-Hét kiemelkedő mozzanata a h-moll mise két előadása volt (június 6-án és 13-án). A fiatal muzikusokból álló *Weiner—Szász Kamaraszimfonikusok*at és a *Lutheránia Énekkart* *Kamp Salamon* vezényelte; a produkcióban négy énekes szólista (*Zádori Mária*, *Gémes Katalin*, *Marosvári Péter* és *Berczelly István*) és hangszeres szólisták (többek között *Gyöngyössy Zoltán* — fuvola,

Viniczai Éva — hegedű, Boldóczy Gábor — trombita; Dobozy Borbála és Trajtler Gábor — continuo) működtek közre. A hallgatóságot, amely a rekkenő hőségtől sem riadva vissza mindkét vasárnapon teljesen megtöltötte a Deák téri templomot, méltán vonta bűvkörébe Bach miséjének zenei és gondolati gazdagsága; a remekműé, mely a maga nemében egyedülálló foglalata szerzője vokális egyházzenei művészetének és keresztény hitvallásának.

A Bach-Hét szervezői bravúrájának köszönhetően a Bach életének mintegy negyedszázadán átívelő h-moll miséhez kapcsolódott a június 8-i zenetudományi minikonferencia egyik előadása. A lipcsei *Martin Petzoldt* professzor, aki jelenleg a Neue Bach-Gesellschaft elnöki tisztét tölti be, „Hittanítás zenében — Bach h-moll miséjének Credójához” címmel vázolta gondolatmenetét, miszerint a bachi misekompozíció végső formájában a lutheri teológia és hitvallás lényeges elemeit dolgozza fel és tükrözi vissza. Petzoldt saját válasza a Bach-kutatás vissza-visszatérő kérdésére (vajon miért bővítette ki élete végén a zeneszerző a Kyriéből és Glóriából álló, 1733-as missa brevist teljes misciklussá) a h-moll mise kritikai kiadásból jól ismert keletkezéstörténetének fényében kristályosodhatott ki. A tulajdonképpeni érveket azonban, egyben Bach „üzenetét” az ősi miseszöveg markáns zenei beosztása és kibontása közvetíti. A Bach-hetek történetében amúgy újdonságnak számító zenetudományi ülészak másik előadása, *Fábián Somorjay Dorottyáé* is a művészi szándék hiteles értelmezésének témakörét érintette. A muzikológiát valaha Budapesten tanult, most a Sidney-i egyetemen zenetörténetet oktató magyar zenetudós a nemrégiben megvédett doktori disszertációjában feltárt anyagról igyekezett átfogó beszámolótt adni: az 1945 és 1981 közötti időszak hanglemezre rögzített Bach-interpretációinak elemzéséről.

A hét további egyházzenei eseményein külföldi vendégművészek léptek fel. A nyitóhangversenyen, június 4-én, Pröhle Gergely államtitkár és Harmati Béla püspök köszöntője után az *Evangelische Singakademie der Pfalz* kamarakórusa énekelt *Udo R. Follert* vezényletével. A speyeri együttes másora Johann Sebastian Bach aktivitásának viszonylag szűkebb területéhez, az alkalmi motettakompozíciókhoz rajzolt háttérrel a Bach-család idősebb és ifjabb tagjai (Johann Christoph Bachtól [*1642] Johann Christoph Friedrich Bachig [*1732]) motettáinak megszólaltatásával. Június 5-én a 67 éves berlini orgonista, *Erich Piastetzki* patinás historizmust és romanticizmust egyszerre idéző játékában gyönyörködhetek az egybegyűltek. Másorán egyaránt szerepeltek nagy Bach-művek (h-moll, illetve C-dúr prelúdium és fuga [BWV 544 és 547]) és ritkábban hallható koncertdarabok (Sinfonia a 29. kantátából; G-dúr triószonáta [BWV 530]), melyeket korát meghazudtoló, könnyed és hibátlan virtuozitással szólaltatott meg a művész.

A 10. Bach-Hét vége felé, június 11–12-én került sor a Deák tériek sajátos, „összkiadás”-számba menő egyházzenei vállalkozására: az *Orgelbüchlein* (BWV 599–644) végigjátszására az ihlető koráldallamok bemutatásával együtt. Az esték szólistája *Zászkaliczky Tamás* volt, aki „civilben” a Magyar Bach Társaság

elnöke; a vokális korálstrófákat Kamp Salamon keze alatt a *Lutheránia kamarakórus* énekelte, megtámogatva a Lutheránia ifjú kamaramuzsikusainak vonóskvartettje (*Martincsek Zoltán, Popa Gergely, Kóczán Péter és Vámos Marcell*) és az orgona continuo (*Varga Petra*) által. A rendezők figyelmessége, mellyel minden hallgatónak kezébe adták az Orgelbüchlein koráljainak dallamait és szövegeit (fordításokkal!) tartalmazó, külön ez alkalomra összeállított füzetecskét, már önmagában finom utalás volt Bach csodálatos tradicionalizmusára, ahogyan igyekezett a koráldallamokat érintetlenül hagyni, és a kidolgozásokon keresztül még hívebben kifejezni a szövegek tanítását. A korálok bachi négyszólamú harmonizációjának megszólaltatása mintha az 1710-es évekbeli weimari udvari kápolna korálelőjátszási és kórusgyakorlatát kívánta volna felidézni. Egyúttal áthatóan megvilágította a némiképp talányos keletkezésű és rendeltetésű orgona korálelőjáték-ciklus gazdag kompozíciós eszköztárát, s egyben a Bach-Hét egésze által is sugallott zeneértésre és elmélkedésre indította a jelenlévőket.

Kántortalálkozó Szombathelyen

A Vasi Egyházmegye frissen megválasztott zenei megbízottjaként legfontosabb feladatomnak éreztem, hogy kántorainknak segítséget nyújtsak: hogyan tudják akár csekélyebb tudással is játékukat frissebbé, jobbá, érdekesebbé, a gyülekezetek számára érthetőbbé és inspirálóbbá tenni. Ezért hívtam meg kántortalálkozónkra előadónak *Herbert Wulfot*, aki több évtizedes németországi egyházzenei és pedagógiai tevékenység után néhány éve Magyarországon él, és a Zeneakadémia egyházzene-szakán is tanított. A szombathelyi helyszín ideálisnak látszott e célra, mivel két orgona is rendelkezésünkre áll.

1999. szeptember 25-én az érdeklődők igen változatos programban vehettek részt. A tanár úr nemcsak bemutatta az ötleteit, hanem rögtön mindenkivel ki is próbáltatta azokat. Így sokkal jobban rögzültek a koráljátékkal, pedálhasználattal, regisztrációval kapcsolatos javaslatok.

A nap második részében az énekeket bevezető intonációkról esett szó. *Herbert Wulf* bebizonyította, hogy ez nem ördögösség: kis bátorsággal és alapvető technikai ismeretekkel terc- ill. szextpárhuzamok, zárlatok alkalmazása mindenki eljuthat egy bizonyos szintre, ahol már arra is figyelhet, hogy az intonáció a korál hangvételét, ritmusát, tempóját híven tükrözze, s kedvet is keltsen az énekléshez.

A lelkes résztvevőknek nagy segítség volt, hogy a tanár úr mindenkit megpróbált felszabadítani a bátor játéokra. Elve, hogy ne féljünk a hibáktól, és soha ne szakítsuk meg emiatt játékunkat. Az ilyesfajta kitartás és fegyelem egyébként az élet egyéb területein is igen hasznos.

Köszönjük az egyházmegye és a szombathelyi gyülekezet támogatását, hogy e szakmai nap létrejöttét elősegítették! Remélem, hogy ilyen találkozókra ezentúl rendszeresen sor kerülhet, egyre több érdeklődő kántor részvételével.

Ecsedi Zsuzsának az Evangélikus Életben megjelent beszámolója nyomán